

Dinler adamzat üçin peýdalymy, zyýanly?

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar

написано kitapcy | 24 января, 2025

Dinler adamzat üçin peýdalymy, zyýanly? DINLER ADAMZAT ÜÇİN PEÝDALYMY, ZYÝANLY?

Şeýle diýilýär: «Adamzat taryhyň dürlı döwürlerinde bolup geçen ähli uly uruşlar dinler sebäpli boldy, dinler adamlaryň arasynda uruş döredýär, adamlaryň ynanýanlara we ynanmaýanlara bölünmegine sebäp bolýar, ynanç üçin adamlar biri-birini öldürýär.»

Muňa seretjek bolsaň, diýmek, dinler adamlaryň ölmegine sebäp bolýar, dini uruşlar turýar, onda bu dinleriň nämä geregi bar diýilýär? Dinler şu nukdaýnazardan seredende adamzat üçin zyýanlymy? Şundan hereket edip, adamzadyň taryhynda uruşa sebäp bolýan zadyň nämelerdigini seljermek, adamlaryň näme üçin gan dökýändigini, nämüçin betbagt bolýandygyny we ýer ýüzünde ne hasratlara uçraýandygyny düşünjek bolmaga çytraşmak gowy zat, emma muny diniň üstüne ýoñkemek ýalňyş, kemçilikli seljerme.

Dinleriň, has dogrusy toslanyp tapylan dinleriň – halk üçin tirýekden tapawudy ýok dinleriň adamlary neneňsi dertlere goýýandygy, aldaýandygy, jypdyrýandygy, gözbagçylyk edýändigi dogry. Ýone wyždan diýlen, adamzadyň wyždanyndan syzylyp çykan we ýer ýüzündäki adamzady şu günlere getiren gymmatlyklary gorap, adamzadyň dowamatyny üpjün eden dinler bar. Şonuň üçinem çäç bilen samany biri-birine garmazlyk, umumy gürrüňlerden daşda durmak lazым. Bir wakany, bir kişini ýa-da diňe bir gatlagy uçdantutma umumylaşdyryp, hemmesini bir halta gapgarmazlyk lazым.

Ilki bilen şu sowalyň jogabyny tapmaga synanşalyň: adamlar näme üçin hasrat çekýärler? Adamlar nämüçin öldürilýärler? Adaty ölümlerden daşgaryn, ýagny keselçiliklerden, garramakdan we ş.m.-ler sebäpli adamlar ahyrynda ölýär. Bu barada aýdamok.

Bimahal ölümler, hüjümler, teraktlar, uruşlar we bular sebäpli gynançdyr hasrata sebäp bolýan zatlar nämüçin bolýar? Käbirleri ýurtlarynyň garaşsyzlyk ugrunda göreşyändigini öñe sürüär we şonuň üçin olýändigini, olýändigini aýdýar. Käbirleri «ýer ýüzünde zulum bar, basyş bar, diýdimzorluk bar, adamlar horlanýar, adamyň mertebesi, ar-namysy depgilenýär, işçiler eksplutatirlenýär» diýip, adamkärçilikli göreş alyp barýandygyny we munuň üçin olýändiklerini, oldürýändiklerini aýdýarlar. Käbirleri ýer ýüzünde Hudaýa ynanýanlaryny we ynanmaýanlaryny, hak bilen batylyň, töwhid bilen şırkiň tutlusygynyň bardygyny, munuň üçin ölüp, munuň üçin oldürýändiklerini aýdýar. Käbirleri-de ýer ýüzüne demokratiýa, adam hukuklary, döwrebaplyk, modernizasiýa getirjek diýip, yzagalak ýurtlary ösdürmek üçin, adam hukuklaryny we demokratiýany ösdürmek üçin uruşýandygyny, munuň üçin bir million adamyň wepat bolandygyny aýdýarlar. A hakykatda adamzat yzasy hökmünde adama hasrat çekdirýän zat näme? Adamlaryň gynanjyna näme sebäp bolýar? Dinlermi, döwletlermi, ýurtlarmy, uluslarmy, hökümdarlary, diýdomzorlarmy, pulmy, baýlykly, mal-mülkmi, aýalmy, erkekmi, näme? Näme sebäpli adamlar biri-birlerine hasrat çekdirýärler?

Ilki bilen şuny aýdalyň: Dinler diýeniňizre muňa jogap berdigiňiz bolmaýar. Dinler adamzada hasrat çekdirýär ýa-da dinler adamzada bagtyýarlyk getirýär diýlen wagtam jogap berdigiňiz däl. Ýer ýüzünde döwletler bar we aslynda şu döwletler sebäpli uruşlar çykýar. Urşy turuzýan döwletler, basybalyjylygy gurnaýan döwletler, eksplutatirleýän döwletler, diýdimzorluk, sütemkärlik, tiranlyk gurýan döwletler, dinleri-de ulanýan döwletler... Diýmek, dinler däl-de, esasy günükär döwletler bolup çykýar. Ýok, bu jogabam doly däl, din diýilýän zat ýa-da döwlet diýilýän zat düşunjewi adalgaldardyr, anyk däldir. Anyk bir zat görkezmek lazıym. Şu adam, şu kişi, şu jemgyýet, ýoreýän, gepleýän etli-ganly, janly bir zat bolmagy gerek.

(dowamy bar)..

Rejep İHSAN ELIAÇYK.

© Adil Medya